

Eko-Duygular ve Ekolojik Adalet

Antroposen Çağında İklim Krizi, Sosyal Hizmet ve Doğa Koruma

İklim Değişikliğine Eko-Duygusal Tepkiler

Sosyal hizmet alanyazınında "eko-duygular" konusunu kapsam tarama (scoping review) yöntemiyle inceleyen bir araştırma.

McCaffery & Boetto (2025)

British Journal of Social Work, 55(1), 120–140
Scoping Review • Australia (Charles Sturt Uni.)

A M A Ç

Eko-duyguların kapsamı

Sosyal hizmet alanyazınında eko-duyguların (kaygı, öfke, umut, eş-duyum vb.) nasıl ele alındığını haritalamak.

Y Ö N T E M

Kapsam Tarama (2000–2023)

PRISMA çerçevesi; 4 veri tabanı; 67 → 51 → 24 → 7 makale; tematik analiz (Braun & Clarke).

T E M E L B U L G U

Sınırlı ama büyüyen alan

Eko-duygular sosyal hizmet için kritik fakat hâlâ yetersiz işlenmiş bir konu; çoğunlukla kaygı, endişe ve umuta odaklanılmış.

Eko-Duygular: İklim Krizinin Duygusal Boyutu

Eko-duygular, iklim değişikliği karşısında insanların yaşadığı çeşitli ve çoğu kez eşzamanlı duygusal tepkileri ifade eder (Pihkala, 2022a). Tek bir duygu değil, bir spektrumdur.

Şaşkınlık

şok, travma

Tehdit

korku, kaygı

Üzüntü

yas, solastalja

Anksiyete

bunalmışlık, çaresizlik

Depresyon

umutsuzluk, donukluk

Suçluluk / Utanç

pişmanlık, vicdan azabı

Öfkelenme

ihanet hissi, ahlaki öfke

Tiksinti

iğrenme, gücenme

Öfke

hiddet, hayal kırıklığı

Kıskançlık

haset, hayranlık

Husumet

şüphencilik, küçümseme

Pozitiflik

umut, motivasyon

“Eko-duygular birbirini dışlamaz — bir kişi aynı anda kaygı ve umut, ya da öfke ve yas yaşayabilir.” (Hickman, 2020; Bell ve ark., 2022)

Antroposen’de Koruma ve Adalet

Antroposen çağında doğa korumanın etik temellerini sorgulayan; sosyal ve ekolojik adaletin birlikte düşünülmesi gerektiğini savunan kavramsal bir çalışma.

Kopnina & Washington (2020)

“Conservation” kitabının 1. bölümü, Springer Nature
Kavramsal / kuramsal makale • Hollanda & Avustralya

A M A Ç

Etik bir uzlaşa arayışı

Sosyal adalet ile ekolojik adalet arasındaki gerilimleri tartışmak; korumanın paydaşlarına insan-dışı varlıkları da dâhil etmek.

A R G Ü M A N

Antroposentrizm sınırı

Sürdürülebilir kalkınma ve “yeni koruma” gibi söylemler antroposentrik düşünceyi pekiştiriyor; bu, korumayı insan refahına indiriyor.

Ö N E R İ

Ekosentrik & bütünsel etik

Biyo-orantılılık, Doğanın Hakları, “Yarım Dünya” vizyonu; ekolojik adaleti acil ve öncelikli bir gündem olarak görmek.

Antroposen ve Antroposentrizm

ANTROPOSEN

İnsanın egemen jeolojik çağı

İnsanların gezegenin ekolojik akış ve döngülerinin çoğunu domine ettiği çağ. Yazarlar bu terimi, ne yaptığımızı gizlediği için eleştirir.

Crist (2013)

Crutzen kavramı

Alternatif: "Ekosid" veya "Ekozoik" (Swimme & Berry, 1992)

ANTROPOSENTRİZM

İnsan-merkezli değer anlayışı

Etik düşünceyi yalnızca insan türüne ayıran; insan-dışı varlıkları araç olarak gören dünya görüşü. Doğanın Hakları ve türler arası adaleti dışlar.

Eckersley (1992)

Baxter (2005)

Yeni koruma + ekomodernizm → endüstriyel mantığa teslimiyet

Çevresel Adalet vs. Ekolojik Adalet

Aynı görüneler de iki kavram farklı varlıkları merkeze alır. Kopnina & Washington, antroposentrizmi aşmak için bu ayrımı netleştirir.

ÇEVRESEL ADALET

İnsanlar için adalet

- Doğal kaynaklara erişimde eşitlik
- Yoksul / marjinal toplulukların korunması
- Cinsiyet, sınıf, ırk ve nesil eşitsizlikleri
- Risk: insan refahını koruma uğruna doğayı araçsallaştırma

EKOLOJİK ADALET

Doğa için adalet

- İnsan-dışı türlerin içsel değeri
- Türler arası dağıtım adaleti (Baxter, 2005)
- Biyo-orantılılık & Doğanın Hakları
- Politik sisteme insan-dışı varlıkların dâhil edilmesi

Doğa Korumayı Daraltan Üç Eğilim

HIPPO

Biyçeşitliliğe yönelik beş büyük tehdit

H

Habitat Kaybı

I

İstilacı Türler

P

Kirlilik (Pollution)

P

İnsan Nüfusu

O

Aşırı Hasat
(Overharvest)

“Yeni Koruma”

Korumayı yalnızca ekonomik faydaya indirger;
biyçeşitliliği insan yararı varsa savunur
(Marris, 2014; Marvier, 2014).

Ekomodernist Manifesto

Teknolojinin iklimden biyçeşitliliğe her şeyi
yöneteceğini savunur; sürdürülebilirliği
neoklasik ekonomiye uyarlar.

Sürdürülebilir Kalkınma Söylemi

“İnsanlar–Gezegen–Kâr” üçlüsünü tüketim ve
nüfus artışını sorgulamadan harmanlar;
antroposentrizmi sürdürür.

1 Antroposentrizm Eleştirisi

Her iki makale de insan-merkezli düşüncenin krizin temel nedeni olduğunu savunur. Eko-duygular bireyselleştirilmemeli; koruma insanın yararına indirgenmemelidir.

2 Yapısal Düzey Vurgusu

Sorun, bireysel davranıştan önce yapıdadır: sömürgecilik, kapitalizm, neoliberalizm. Birey-düzeyi müdahaleler gerekli ama yeterli değildir.

3 Yerli & Köklü Bilgi

Yerli halkların doğayla derin ilişkisi, hem eko-yas/solastaljiyi anlamak hem de korumayı sömürsüzleştirmek için merkezi bir kaynaktır.

4 Çok Boyutlu / Bütüncül Pratik

Bireysel, kolektif ve yapısal düzeyler aynı anda ele alınmalı. Duyguları yapısal mücadeleden, korumayı duygulardan ayırmak imkânsızdır.

Bütünleşik Bir Çerçeve Önerisi

Eko-duygular ile ekolojik adalet ayrı düşünülmediğinde her ikisi de eksik kalır. Aşağıdaki üç katman bir bütün olarak çalıştığında, hem bireysel acıya hem de yapısal eşitsizliklere cevap üretir.

1

McCaffery, J. & Boetto, H. (2025). *Eco-emotional Responses to Climate Change: A Scoping Review of Social Work Literature.* British Journal of Social Work, 55(1), 120–140.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcae129>

2

Kopnina, H. & Washington, H. (Eds.) (2020). *Conservation and Justice the Anthropocene: Definitions and Debates.* In Conservation: Integrating Social and Ecological Justice (Ch. 1, ss. 3–15). Springer Nature.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-13905-6_1